

Özel Yetenekli Öğrencilerin Tarih Dersine İlişkin Algı Düzeylerinin Metaforlarla İncelenmesi (BİLSEM Örneği)¹

Şükrü SU²
Abdulkadir SAĞLAM³
Rabia SU⁴
Osman KAYNAR⁵

Gönderim Tarihi: 08.10.2020

Yayın Tarihi: 31.12.2021

Öz

Bu araştırmanın amacı, özel yetenekli öğrencilerin tarih dersine ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın örneklemini Kaman Bilim ve Sanat Merkezi ve Van Yusuf Gökçenay Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenimine devam eden (11-18) yaş aralığındaki Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme (BYF), Özel Yetenekleri Geliştirme (ÖYG), Proje Üretimi ve Yönetimi gurubu toplam 78 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) yöntemi kullanılarak gerekli verilere ulaşılmış daha sonra veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın verileri, öğrencilerin tarih dersine ilişkin algılarını ortaya çıkarmak için geliştirilen “Tarih dersi... gibidir/benzemektedir; çünkü...” form ile elde edilmiştir. Bulgulara göre öğrencilerin tarih dersine ilişkin 48 farklı metafor ürettikleri görülmüştür. Tarih dersine yönelik öğrencilerin en fazla geliştirdikleri metaforlar; “Kitap” (f:7), “Çınar ağacı” (f:5), “Ezberleme” (f:4), “Zaman” (f:4), “Müze” (f:4), “Geçmiş” (f:3), “Su” (f:2), “Babaanne” (f:2), “Mağara” (f:2), “Filiz” (f:2), ve “Yapboz” (f:1) şeklinde sıralanmaktadır. Üretilen 48 adet metafor benzer özelliklerine göre 6 farklı kategoride toplanmıştır. Kategoriler ise sıklık olarak “Geçmişin aynası olarak tarih” (30,76), “Kıssadan hisse alınacak tarih” (21,79), “Değişim ve süreklilik bağlamında tarih” (15,38), “Geçmişten geleceğe uzanan köprü olarak tarih” (19,51), “Rehber ve yol gösterici olarak tarih” (11,53) ve “Sıkıcı bir ders olarak tarih” (11,53) şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenekli Öğrenci, Tarih Dersi, Metafor, Bilim ve Sanat Merkezi

¹ Bu çalışma, 04-06 Mayıs 2018 tarihlerinde Hasan Kalyoncu Üniversitesi uhdesinde gerçekleştirilen II. Uluslararası Üstün Yetenekliler ve Eğitimi Kongresinde [ÜYEK] sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar: Şükrü Su, MEB, Türkiye, shukru_su@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8198-5547

³ Abdulkadir Sağlam, MEB, Türkiye, saglam6888@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3023-5751

⁴ Rabia Su, Sınıf Öğretmeni, MEB, Türkiye, rabiasu40@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7666-0107

⁵ Osman Kaynar MEB, Türkiye, kaynar42@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9042-2682

Analysis of History Perception Levels of the Gifted Students Through Metaphors

Abstract

The purpose of this research is to reveal the perceptions of the gifted students about history lessons through metaphors. The sample of the research consists of 78 students who are studying at Kaman Science and Art Center and Van Yusuf Gokcenay Science and Art Center and who are between 11 and 18 years old BYF, OYG and PROJE group students. In the research, phenomenology method which is one of the qualitative research methods was used to reach the needed data and then it was analyzed by content analysis method. The data of the research is obtained through the "History lesson is like ... ; because ..." form which was developed to elicit perceptions of the students about the history lesson. According to findings, it was seen that students produced 48 different metaphors related to history lesson. The most developed metaphors for students in history teaching; "The Book" (f: 7), "Plane tree" (f:5), "Memorizing" (f:4), "Time" (f: 4), "Museum" (f: 4), "Past" (f: 3), "Water" (f: 2), "Grandma" (f:2), "Cave" (f: 2), "Sprout" (f: 2), and "Puzzle" (f: 1). The 48 produced metaphors were collected in 6 different categories according to their similar characteristics. The categories are as follows: "History as the mirror of the past" (30,76), "History to learn a lesson from " (21,79), " History in the context of change and continuity " (15,38) , "History as a bridge from past to present "(19,51), "History as a guide "(11,53) and "History as a boring subject"(11,53).

Key Words: Gifted students, History Lesson, Metaphor, Science and Art Center

Giriş

Toplumlar, siyasi, ekonomik, insani, sosyal ve görsel sanatlar alanlarında kendi toplumlarını yönetecek ve onları bir üst seviyeye çıkaracak belli sayıda özel yetenekli insanı barındırır. Bu sebeple özel yetenekli öğrencilerin eğitimi 21. yüzyılın öncelikli gereksinimlerinden biridir denilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine (2013) göre yaklaşık olarak toplumun % 2'sini oluşturan üstün yetenekliler, çeşitli yöntemlerle topluma kazandırılmaya çalışılmaktadır. Üstün zekâlı/özel yetenekli öğrencilerin topluma en iyi şekilde entegre edilebilmeleri için erken çocukluk dönemlerinde uygun şartlarda ve seviyelerine uygun olarak eğitim almaları şarttır. Türkiye’de üstün zekâlıların ve özel yeteneklilerin eğitimi Osmanlı Döneminde faaliyet gösteren Enderun Mektebi’ne dayanmakla birlikte üzerinde durulan önemli hususlardan biridir.

Üstün yetenekli/zekâlı öğrenci; zekâ, yaratıcılık, sanat kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen ve bu alanlarda özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerdir (MEB, 2016). Kirk ve Gallagher (1989; Akt. Özsoy, 2014) üstün zekâlı/özel yetenekli bireyi; "Entelektüel, yaratıcı, sanat veya liderlik gibi alanlarda yüksek performans kapasitesi gösteren veya bu kapasitelerini tamamen geliştirmek için özel akademik alanlarda okulunda elde edemediği etkinliklere ve faaliyetlere ihtiyaç duyan birey" şeklinde tanımlamıştır.

Yine Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) Yönergesinde (2019) özel yetenekli birey, "yaşlılarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey" olarak tanımlanmıştır. Her yüz çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünere sahip olduğu bilinmektedir. Eflatun, bu bireyleri "Altın Çocuklar" şeklinde adlandırmaktadır (Çamurlu 2001; Boran ve Aslaner, 2008).

Üstün yetenekliler eğitiminin ilk amacı: bireyin bir veya birden fazla alanda kendi gelişimini gerçekleştirmesini sağlamaktır. İkinci amaç: toplumun sorunlarını çözmeye yardımcı olabilecek ve topluma değerli katkılarda bulunabilecek bilim adamları, sanatçılar ve liderler için fırsatlar sağlamalıdır (Renzulli, 1986; aktaran Tetik, 2020). Bir veya daha fazla alanda akranlarından daha iyi performans gösteren veya daha iyi performans gösteren üstün yetenekli çocukların özel eğitim ve sosyo-duygusal ihtiyaçları karşılanmalıdır. Bunun için özel öğrenciler için hazırlanmış bir öğrenme ortamı ve farklılaştırılmış bir müfredat gerekmektedir (Van Tassel Baska ve Stambaugh, 2008).

Bazı ülkelerde özel yetenekliler genel eğitimden farklı yaklaşımlar ve modeller kullanılarak eğitilir; bu tür öğrencilere tanı koymak ve yetenek alanlarını belirlemek için özel yetenekli öğrencilerin davranış, özellik ve becerilerini kapsayan birçok tanı listelerinin oluşturulduğu görülmektedir. Eker (2020: 44) bu argümanı "farklı yaş grupları, cinsiyet, ailenin coğrafi ve sosyoekonomik koşulları gibi birçok faktör göz önüne alındığında yeteneğin tanımı ve tezahürünün kültürler arasında farklılık gösterdiği" şeklinde ortaya koymaktadır. Özel yetenekliler çok çeşitli bir grubu temsil eder ve her üstün yetenekli kişi bu öğrencilere özgü özellikleri sergileyemez (Clark, 2015). Bu bağlamda üstün yetenekli öğrencilerin teşhisinde ortaya çıkan özellikler, bu öğrencileri tespit etmek için kullanılacak bir araç olarak görülmemektedir; Bunu sadece öğretmenlere ve ailelere potansiyel üstün yetenekli kişilerin potansiyel özellikleri hakkında fikir veren bir kontrol listesi olarak düşünmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Türkiye'nin de üstün zekâlılar için en eksiksiz ve doğru tanı sonuçlarına ulaşmak için en etkili strateji ve yöntemlerin geliştirilmesine yönelik devam eden bir araştırma ve geliştirme hedefi olduğu bilinmektedir. Bu çalışmalar genellikle erken çocukluk dönemine odaklanmaktadır. Bir çocuğun yetenekleri ne kadar erken fark edilirse, yeteneklerini etkileyecek faktörlerden o kadar fazla kaçınılabilir ve yeteneklerinin gelişimi için uygun bir ortam oluşturabilir (Levent, 2011). Bu kapsamda tanılama sürecinin başlama zamanı ve yapısı gibi konular uzun yıllardır uzmanlar tarafından tartışılmaktadır. Bu tartışmalar sonucunda tanılama sürecinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.

Türkiye'de üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların eğitim aldıkları kurumların başında Bilim ve Sanat Merkezleri [BİLSEM] gelmektedir. İlki 1996 yılında açılmış olmakla birlikte, 2021 yılı verilerine göre toplam 185 Bilim ve Sanat Merkezi faaliyet göstermekte ve bu merkezlerde tanılaması yapılarak eğitim öğretim faaliyetlerinden faydalanmakta olan yaklaşık 40.000 öğrenci bulunmaktadır (<http://orgm.meb.gov.tr>). Bu bireyler eğitim-öğretim faaliyetlerine okul dışı zamanlarda devam etmektedir. Bilim ve Sanat Merkezinin amacı, okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise çağındaki üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üreten ve problem çözen bireyler olarak gelişmelerini sağlamaktır (Uzun, 2004).

Yürürlükteki eğitim sisteminde, üstün zekâlı/özel yetenekli öğrenciler yaşlarıyla birlikte okullarına devam ederken, okul dışı zamanlarda veya hafta sonlarında BİLSEM'lere gelerek eğitimlerine devam etmektedirler. Sistemin en büyük avantajlarından biri, çocukların kendi okullarından, arkadaşlarından soyutlanmamalarıdır. Yani kendilerini ayrı bir yerde görememeleri ve toplumun sorunlarından, sıkıntılarından haberdar olmalarıdır. Bu sayede okul dışındaki saatlerde BİLSEM'de eğitimini sürdürürken; okul zamanında da toplumu zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal açıdan tanıyabilmekte, toplumla çalışma, üretme olanağına sahip olmaktadırlar. Toplumla bütünleşen ve farklılığının bilincinde olan, farklılığını insanlık adına geliştiren bireyler olarak yetiştirilmektedirler (Dönmez, 2004).

Bugün Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitimi için birçok farklı program bulunmaktadır. Üstün yeteneklilerin eğitimi alanında BİLSEM başta olmak üzere üniversiteler, resmi ve özel okullar, STK'lar, özel ve resmi kurumlar araştırma yapmaktadır. BİLSEM, ülkemizde özel yetenekler için en önemli ve önde gelen eğitim merkezleri olmaya devam ediyor. 1995 yılında açılmaya başlayan bilim ve sanat merkezlerinin sayısı bugün 185'dir. BİLSEM, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Oryantasyon Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından açılan okul dışı yardımcı eğitim modeline uygun olarak özel eğitime destek sağlayan merkezlerdir. İlk ve ortaöğretime devam eden üstün yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarında öğrenimlerini aksatmadan bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmelerini sağlamak amacıyla açılmış bağımsız özel eğitim kurumlarıdır (Baykoç Dönmez, 2004). Özel yetenekli öğrencilerin bu amaçlar doğrultusunda sosyal bilgiler ve özellikle tarih dersi becerilerinin de üst düzeyde olması beklenmektedir.

Sosyal bilgiler alanında çalışan öğretmenler, alanda özel yeteneklere sahip olduğuna inandıkları öğrencileri belirlemek için aranacak nitelikleri; emsallerine göre soyut bir biçimde ileri düzeyde teorik bilgiye sahip, karmaşık ve karmaşık süreçleri seven, gelişmiş kriterlere sahip projeler üzerinde çalışan, çevrelerinde yenilik ve yaratıcılık kaynağı olan, buldukları toplulukta daha iyi strateji ve organizasyonel çalışmalar uygulayan özgün hikâyeler oluşturan, iletişimde mizahı etkin kullanabilen, yazabilen ve anlatabilen, farklı ve çoklu ilgi alanlarına sahip olan, başka bir açıdan kimsenin fark edemeyeceği ilişkileri görebilen, hızlı ve kolay öğrenebilen, farklı alanlarda karmaşık ve odaklı okumalar yapabilen, kritik bir noktaya sahip olaylar arasındaki ilişkileri fark edebilir, insanlar ve sosyal etkileşimlere sahip olabilir, başkalarının sonuçlarına karşı samimi ve duyarlı olabilir, başkalarının düşüncelerine ve etik değerlerine değer verdiğini ifade edebilir, olaylar arasında ilişki kurabilir, soru sorarak ve araştırarak sosyal sorunları kabul eden, problem kısıtlamalarının belirlenmesi, hipotezler oluşturma, uygulama oluşturma, veri toplama ve bunları verileri gizleme ve sonuç olarak anlamlı sonuçları etkili bir şekilde düzeltme yeteneğine sahip bireyler olarak değerlendirir (Sisk, 1987; aktaran: Uzun, 2006).

Bu noktadan hareketle, özel yeteneklere yönelik yapılması gereken sosyal araştırmalarla ilgili etkinliklerde teorik bilgi değil, yeni fikir ve genellemeler oluşturmaya yönelik araştırma yapılması gerekmektedir. Örneğin; özel yetenekli çocuklar, tarih ile ilgili teorik bilgileri ezberlemek yerine, belirli coğrafyalarda neden, nasıl ve neden belirli medeniyetlerin geliştiği sorularına cevap bulmayı daha etkileyici bulacaktır (Sisk, 1987). Tarih, üstün yeteneklilerin kişisel ilgi alanlarına dayalı olarak kültür, siyaset, ülkeler ve farklı iklimler, tarihi kişilikler ve olaylar vb. temalar içermektedir (Yurteri ve Mertol, 2018). Özel yetenekliler küçük yaşlardan itibaren yaşadıkları toplumun sosyal ve politik sorunları ile ahlak ve erdem felsefesi ile ilgilendikleri için bu konuların işleneceği sosyal bilimler gibi özel derslere ihtiyaç duyarlar. Tarih dersi sayesinde öğretmenler özel yetenekli öğrencilerin gelişimine daha fazla katkıda bulunabilmişlerdir (McGowan ve Guzzetti, 2003). Tarih dersinde kullanılan yöntemler sayesinde modüllerin, etkinliklerin ve projelerin çalışılması güncel ve etkili modüllerin öğretilmesinde faydalıdır. Bu nedenle özel yetenekli öğrencilerin gelişimine yönelik etkinlikler açısından oldukça uygun bir formata sahiptir (Sisk, 1987; aktaran Ocak vd. 2012).

BİLSEM'in bu amaçlarının yerine getirilebilmesi için; bünyelerindeki üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerini en etkin biçimde kullanabilecekleri ve bu potansiyellerini geliştirebilecekleri şekilde örnek etkinliklerle çalışmalarını yürütülmelidir. Bu etkinliklerin matematik, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya, bilişim, tarih, Türk dili ve edebiyatı, resim ve müzik alanlarında yetenek özelliklerine sahip öğrenciler için ayrı ayrı düzenlenmesi gerekmektedir. Bu alanlardan biri olan tarih dersindeki etkinliklerin de üstün zekâlı/özel yetenekli öğrenciler için dizayn edilmesi esastır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı BİLSEM'e devam eden (13-18) yaş aralığındaki Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme (BYF), Özel Yetenekleri Geliştirme (ÖYG) ve Proje Üretimi ve Yönetimi grubundaki öğrencilerin, "Tarih dersine" ilişkin algı düzeylerinin metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmaktır.

Üstün zekâlı/özel yetenekli bireylerin fark edilmesi, yeteneklerinin en üst düzeyde geliştirilebilmesi, sorunlarının en aza indirilebilmesi ve özel yetenekli bireylerle doğrudan veya dolaylı şekilde etkileşim halinde bulunan kişi ve kurumların desteklenebilmesi üzerine az denecek sayıda araştırma ve inceleme mevcuttur. Türkiye'de daha önce öğrenci gözüyle farklı disiplinlere ilişkin çalışmalar var olmakla birlikte, özel yetenekli öğrencilerin tarih dersine karşı algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Literatür incelendiğinde matematik (Şahin, 2013), felsefe (Aslan ve Büyükalın Filiz, 2018), iletişim (Yılar ve Tanrıkulu, 2021), siyaset (Koçoğlu, 2018), coğrafya (Aydın, 2010), sanat eğitimi (Akdeniz ve Çarıkçı, 2017), okul ve ideal okul (2012), Bilsem ve matematik (Satmaz, 2016), Bilsem ve okul (Su, Sağlam ve Mutlu, 2017) gibi farklı alan ve disiplinlere ilişkin öğrenci algılarının metaforlar yoluyla belirlendiği araştırmalara rastlanmakla birlikte özel yetenekli öğrencilerin tarih ya da tarih dersine ilişkin böyle bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle ortaya çıkarılacak sonuçların üstün yetenekli ve zekâlı öğrencilerin eğitimi konusunda önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Problem Cümlesi

Çalışmanın problem cümlesi, üstün zekâlı/özel yetenekli öğrenciler tarih dersine ilişkin hangi metaforik kavramları kullanmaktadır ve bu kavramları nasıl açıklamaktadır? Sorusudur.

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilimsel (fenomenoloji) yaklaşıma göre desenlemiştir. Bu yaklaşımda farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgular araştırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Olgu bilimsel yaklaşımın amacı, genellikle bir olguya ilişkin bireysel algıların orta çıkarılması ve yorumlanmasıdır. Olgu bilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Olgu bilim deseninin kullanıldığı çalışmalarda verilerin elde edildiği bireyler bu olguyu bizzat yaşayan, dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireylerdir. Bu bakımdan özel yetenekli öğrencilerin tarih dersine ilişkin algıları ortaya çıkarılarak yorumlanmıştır.

Bireyler, bir duyguyu veya düşünceyi ifade ederken, onu karşısındaki kişi ya da kişilerin anlayabileceği bir yapıya dönüştürmek isterler. Soyut kavramların kelimelere dökülebilmesi için somutlaştırılması gereklidir. Somutlaştırmalar bireylerin biriktirdikleri yaşantılarla paraleldir. Metaforlar da somutlaştırma yapmada bireylerin başvurduğu vazgeçilmez araçlardır.

Metaforlar, eğitimde kavram kargaşalarını ayıklama ve doğru bilgileri ortaya çıkarma gücüne sahip bir araçtır. Metafor kullanma sürecinde bireyler, yaşantı ve deneyimleri ile örüntü oluşturarak farkında olarak ya da olmayarak doğruları ifade etme eğilimindedirler (Kelleci, 2014). Metaforların işlevi, "anlamak" olduğu için eğitim ve öğretimde algılamının bir yolu olarak kullanılmaktadır (Saban, 2009). Bu çalışmada nitel verileri elde etmek adına metafor tekniği kullanılmıştır. Eğitimde doğru kavram ve bilgileri ortaya çıkarma ve öğretme gücüne sahip bir araç olan metafor, son yıllarda yeni bir öğretim tekniği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini Kırşehir ilinde bulunan Kaman Bilim ve Sanat Merkezine ve Van Yusuf Gökçenay Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden (13-18) yaş aralığındaki BYF, ÖYG ve PROJE grubu toplam 78 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve programlarına ilişkin dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunun cinsiyet ve program dağılımı

Kişisel Özellik ve Program	f	
Cinsiyet	Erkek	41
	Kadın	37
Sınıf Seviyesi	5.sınıf	11
	6.sınıf	19
	7.sınıf	25
	8.sınıf	9
	9.sınıf	6
	10.sınıf	5
BİLSEM'de devam ettiği program	11.sınıf	3
	BYF	30
	ÖYG	34
	PROJE	14

Tablo 1'e bakıldığında araştırmaya katılan 78 öğrencinin 41'inin erkek, 37'sinin kadın olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler 5.sınıf ile 11.sınıf arasında öğrenim görmektedir. 12.sınıftan araştırmaya katılmak isteyen öğrenciye ulaşamamıştır. Yine araştırmaya katılan öğrencilerin BİLSEM'de devam ettikleri program türüne göre dağılımlarında bakıldığında, 30 öğrencinin BYF, 34 öğrencinin ÖYG ve 14 öğrencinin de PROJE programına devam ettiği görülmektedir.

Veri toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada öğrencilerin tarih dersine ilişkin algılarını ortaya çıkarmak için uzman görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen "Tarih dersi..... gibidir/benzemektedir; çünkü....." form ile elde edilmiştir. Hazırlanan form iki bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde öğrencilerin kişisel bilgileri yer alırken, ikinci bölümde metafor sorusu yer almaktadır. Veri toplama aracı katılımcılara uygulanmadan önce gerekli yasal izinler alınmıştır.

Verilerin Analizi

Üstün zekâlı/özel yetenekli öğrencilerin tarih dersine ilişkin oluşturdukları metaforların belirlenmesi amacıyla, katılımcılara verilen formlardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi

açıklayan temanın saptanması ve verilerin tanımlanması sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, tekrarlanabilir bir teknik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008). Oluşturulan metaforlar içerik analiziyle şu üç basamakta çözümlenmiştir;

- i. **Kodlama ve Ayıklama Aşaması:** Öğrencilerin geliştirdiği metaforlar ilk olarak alfabetik olarak sıralanmıştır. Öğrencilerin kullandıkları metaforlar kaynaklarının betimsel analizi yapılarak tablo haline getirilmiştir. Tablolarda öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar ayrı ayrı ve kullanılma sıklıklarına göre yazılmıştır. Bu aşamada boş bırakılan kâğıtlar ve metafora ilişkin açıklamalardan anlam olarak tutarsız olarak görülen formlar elenmiştir.
- ii. **Kategori Geliştirme:** Bu adımda, oluşturulan metaforlar, metaforun konusu, kaynağı ve kaynak-konu arasındaki ilişki açısından incelenmiştir. Bu çalışmada metaforun konusu tarih dersi, kaynağı ise özel yetenekli öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar ve bu metaforlara yükledikleri anlamlardır. İnceleme sonucu katılımcıların geliştirdikleri metaforlar ve açıklamaları incelenmiş ve geliştirilen metaforlar 6 farklı kategoriye ayrılmıştır.
- iii. **Geçerlik ve Güvenirlik:** Bir çalışmada elde edilen verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve çalışmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir çalışmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Oluşturulan kategoriler, çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla, metaforun yer aldığı kategoriye temsil edip etmediğini belirlemek üzere uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda metafor ile dahil edildikleri kategoriler arasında uyumsuzluk olanlar tespit edilmiş ve yeniden düzenlenmiştir.

Öğrencilerin oluşturdukları 48 farklı metaforun belirlenmesinden ve bu metaforların oluşturduğu 6 adet kategorinin geliştirilmesinden sonra, bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu aşamadan sonra, 48 farklı metafor ve 6 kategoriye temsil eden öğrenci sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Ayrıca metaforun oluşturulma gerekçesini belirten ifadelerden yüksek frekansa sahip olanları temsil edenler olduğu gibi alıntı yapılarak bulgular kısmında yer verilmiştir. Öğrencilere ait kodlamalar (Ö1, Ö2, Ö3, Ö78) şeklinde oluşturulmuş ve bulgular kısmında bu şekilde verilmiştir.

Bulgular

Araştırma neticesinde Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün zekalı/özel yetenekli öğrencilerin tarih dersine ilişkin toplam 48 farklı metafor geliştirildiği tespit edilmiştir. Üstün zekalı/özel yetenekli öğrencilerin oluşturdukları metaforlar, tarihin farklı özelliklerini vurgular niteliktedir. Geliştirilen metaforlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Üstün zekalı/özel yetenekli öğrencilerin "Tarih dersine" ilişkin geliştirdikleri metaforlar

Metafor	f	%	Metafor	f	%
1 Kitap	7	8,7	25 Masal	1	1,2
2 Çınar ağacı	5	6,5	26 Tarih	1	1,2
3 Müze	4	5,1	27 İnsan	1	1,2
4 Zaman	4	5,1	28 Sosyal dersi	1	1,2
5 Ezberleme	4	5,1	29 Uzun yol	1	1,2
6 Ayna	3	3,8	30 Nihat Atsız	1	1,2
7 Sıkıcılık	3	3,8	31 Tespih	1	1,2
8 Geçmiş	3	3,8	32 Kandil	1	1,2
9 Atatürk	3	3,8	33 Hayat	1	1,2

10	Filiz	2	2,5	34	Hava	1	1,2
11	Ansiklopedi	2	2,5	35	Özgüven	1	1,2
12	Osmanlı	2	2,5	36	Kuş	1	1,2
13	Babaanne	2	2,5	37	Sivilce	1	1,2
14	Su	2	2,5	38	Demokrasi	1	1,2
15	Mağara	2	2,5	39	Kasa	1	1,2
16	Fener	2	2,5	40	Aşk	1	1,2
17	Hazine	2	2,5	41	Tarihi eser	1	1,2
18	Kültür	2	2,5	42	Takvim yaprağı	1	1,2
19	Saat	1	1,2	43	Zaman makinesi	1	1,2
20	Dünya	1	1,2	44	Kül	1	1,2
21	Yapboz	1	1,2	45	Nefes	1	1,2
22	Uzay	1	1,2	46	Uyku	1	1,2
23	Klasör	1	1,2	47	Köprü	1	1,2
24	Tohum	1	1,2	48	Dağ	1	1,2

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin tarih dersine ilişkin 48 farklı metafor geliştirdiği görülmektedir. Geliştirilen metaforların büyük bir bölümü (30) yalnız bir katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan (18) metaforun ise 2-7 katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Bu bulguya ilişkin metaforların frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “Kitap” (f:7), “Çınar Ağacı” (f:5), “Zaman” (f:4), “Müze” (f:4), “Ezberleme” (f:4), “Geçmiş” (f:3), “Ayna” (f:3), “Sıkıcılık” (f:3), “Su” (f:2), “Babaanne” (f:2), “Mağara” (f:2) ve “Filiz” (f:2) şeklinde sıralanmaktadır.

Öğrencilerin oluşturmuş olduğu metaforların kategorik dağılımı Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Özel yetenekli öğrencilerin “Tarih dersine” ilişkin geliştirdikleri metafor kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor N	Metafor F
1	Geçmişin aynası olarak tarih	Çınar ağacı (5), Müze (4), Ayna (3), Geçmiş (3), Babaanne (2), Mağara (2), Kül (1), Zaman Makinesi (1), Osmanlı (1), Masal (1), Kasa (1), Tarihi eser (1)	13	24
2	Kıssadan hisse alınacak tarih	Kitap (7), Ansiklopedi (2), Yapboz (1), Hayat (1), Nefes (1), Hava (1), Özgüven (1), Sivilce (1), İnsan (1), Aşk (1), Sosyal Dersi (1),	11	17
3	Değişim ve süreklilik bağlamında tarih	Zaman (4), Filiz (2), Su (2), Kuş (1), Dünya (1), Tohum (1), Takvim yaprağı (1)	7	12

4	Geçmişten geleceğe uzanan köprü olarak	Saat (1), Uzay (1), Köprü (1), Klasör (1), Tarih (1), Uzun yol (1), Dağ (1)	7	7
5	Rehber/yol gösterici olarak tarih	Atatürk (3), Fener (2), Hazine (1), Nihat Atsız (1), Kandil (1), Demokrasi (1)	6	9
6	Sıkıcı bir ders olarak tarih	Ezberleme (4), sıkıcılık (3), uyku (1), tespah (1)	4	9
Toplam			48	78

Tablo 3’de görüldüğü gibi oluşturulan metaforlar kendi aralarında 6 kategoride değerlendirilmiştir. Bu kategoriler; “Geçmişin aynası olarak tarih” (30,76), “Kıssadan hisse alınacak tarih” (21,79), “Değişim ve süreklilik bağlamında tarih” (15,38), “Geçmişten geleceğe uzanan köprü olarak tarih” (19,51), “Rehber/yol gösterici olarak tarih” (11,53), “sıkıcı bir ders olarak tarih” (11,53) şeklinde belirlenmiştir.

Aşağıda, özel yetenekli öğrenciler tarafından tarih dersine ilişkin üretilen 48 adet metaforu temsil eden kategoriler ve bu kategorilere ilişkin öğrencilerin ifadelerine yer verilmiştir.

Öğrencilerin “Geçmişin aynası olarak tarih” kategorisinde oluşturdukları metaforlara yönelik bulgular

Tablo 3 incelendiğinde “Geçmişin aynası olarak tarih” kategorisinin toplam 13 farklı metaforun 24 öğrenci tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında Çınar Ağacı (5), Müze (4), Geçmiş (3), Ayna (3), Babaanne (2), Mağara (2) şeklinde sıralandığı görülmektedir. Aşağıda, bazı katılımcıların “Geçmişin aynası olarak tarih” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçe ve ifadelerine yer verilmiştir.

Ö18: *“Tarih dersi kitaba benzer. Çünkü her sayfadan bir ders çıkarıp her kelimedede biraz daha derine ineriz. Okudukça, öğrendikçe tutulur ve merak ederiz.”*

Ö27: *“Tarih dersi Osmanlı gibidir. Çünkü Osmanlı bizden önce yaşamış bir imparatorluktu. Osmanlı ahlında bizim ecdadımızı ve tarihimizi anlatıyor, bizim soyumuzun nereden geldiğini öğrenmemizi sağlıyor.”*

Ö74: *“Tarih dersi ağaç gibidir. Çünkü çok köklü geçmişi, halkın kökleri gibi geçmişini anımsatırken, o köklü geçmişin sonuçları ağacın dallarına yani günümüzde devletlere benzer. Bu anlamda tarihimizi öğrenip iyi bir şekilde tahlil etmeliyiz.”*

Öğrencilerin “Kıssadan hisse alınacak tarih” kategorisinde oluşturdukları metaforlara yönelik bulgular

Tablo 3 incelendiğinde “Kıssadan hisse alınacak tarih” kategorisinin toplam 11 farklı metaforun 17 öğrenci (%21,79) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında; Kitap (5), Ansiklopedi (2), Hayat (1), Nefes (1), Hava (1), Öz güven (1), Sivilce (1), İnsan (1), Aşk (1), Sosyal Dersi (1), Yapboz (2) olduğu görülmektedir. Aşağıda, bazı öğrencilerin “Kıssadan hisse alınacak tarih” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçe ve ifadelerine yer verilmiştir.

Ö68: *“Tarih dersi sivilce gibidir. Çünkü görüntü olarak kötüdür, fakat bizim bir parçamızdır. Tarih dersini de geçmişte yaşanan yenilgilere benzetebiliriz. Her ne kadar milletler kendi tarihlerinde zaferlerden bahsetseler de yenilgiler de bir kenara bırakılmamalı, unutulmamalıdır.”*

Ö71: *“Tarih dersi nefese benzer. Çünkü tarihini bilmeyen ülkeler ve milletler nefessiz kalan bir insan gibidir. Tarihimizi bilmek ve dersler çıkarmak gerekir.”*

Öğrencilerin “Değişim ve süreklilik bağlamında tarih” kategorisinde oluşturdukları metaforlara yönelik bulgular

Tablo 3 incelendiğinde “Değişim ve süreklilik bağlamında tarih” kategorisinin toplam 7 farklı metaforun 12 öğrenci (%15,78) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında Su (2), Zaman (3), Filiz (2) olduğu görülmektedir. Aşağıda, bazı katılımcıların “Değişim ve süreklilik bağlamında tarih” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçe ve ifadelerine yer verilmiştir.

Ö33: *“Tarih dersi tohuma benzer. Çünkü sürekli yeni bilgiler verir. Yeni gerçekler ortaya çıkarır. Tıpkı tohumun buğdaya dönüşmesi gibi.”*

Ö34: *“Tarih dersi dünyaya benzer. Çünkü sürekli hareket halindedir.”*

Ö35: *“Tarih dersi kuş gibidir. Çünkü yazılmadığında uçar gider.”*

Ö56: *“Tarih dersi suya benzer. Çünkü asla durmaz ve durduramazsınız akar gider.”*

Ö62: *“Tarih dersi zamana benzer. Çünkü zaman biter ve zamanı her zaman iyi değerlendirmek gerekir. Ayrıca zaman da tükenir ve zamanı geri alma şansımız olmaz.”*

Öğrencilerin “Geçmişten geleceğe uzanan köprü olarak tarih” kategorisinde oluşturdukları metaforlara yönelik bulgular

Tablo 3 incelendiğinde “Geçmişten geleceğe uzanan köprü olarak tarih” kategorisinin toplam 7 metaforun 7 öğrenci (%19,51) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında bu kategoride yer alan metaforlar; Köprü (1), Dağ (1), Klasör (1), Saat (1), Uzay (1), Tespih (1), Kasa (1), Tarih (1), Uzun Yol (1), Çınar Ağacı (1) yer aldığı görülmektedir. Aşağıda, bazı katılımcıların “Geçmişten geleceğe uzanan köprü olarak tarih” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçe ve ifadelerine yer verilmiştir.

Ö9: *“Tarih dersi zamana benzer. Çünkü sizi alıp geçmişe götürür.”*

Ö16: *“Tarih dersi saat gibidir. Çünkü sürekli devam eder ve geri alınamaz. Nasıl ki saati geri almak mümkün değilse geçmişi de geri getirmek ve olayları tekrar yaşamak imkânsızdır.”*

Ö15: *“Tarih dersi uzaya benzer. Çünkü konu konuyu açar ve sonu gelmez.”*

Öğrencilerin “Rehber/ yol gösterici olarak tarih” kategorisinde oluşturdukları metaforlara yönelik bulgular

Tablo 3 incelendiğinde “Rehber/ yol gösterici olarak tarih” kategorisinin toplam 6 farklı metaforun 9 öğrenci (%11,53) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımları ise; Nihal Atsız (1), Kandil (1), Atatürk (1) şeklinde sıralandığı görülmektedir. Aşağıda, bazı katılımcıların “Rehber/ yol gösterici olarak tarih” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçe ve ifadelerine yer verilmiştir.

Ö1: *“Tarih dersi kandile benzer. Çünkü tarih dersi de kandilden çıkan kötü koku gibidir. Öğrenirken hoşnut kalmayız ve sıkılırız, ama karanlıkta bizi kandilin ışığı gibi aydınlatır.”*

Ö2: *“Tarih dersi Atatürk gibidir. Çünkü unutmamamız, hatırlamamız gerekir. Hayatımızın her anında hem tarihin hem de Atatürk’ün ışığına ve rehberliğine ihtiyacımız vardır.”*

Ö44: *“Tarih dersi fener gibidir. Çünkü geçmişi iyi öğrenerek geleceğe daha aydınlık bakabiliriz.”*

Ö63: *“Tarih dersi hazine gibidir. Çünkü gelecekte de geçmişte de hayatımızda yer alan her zaman kullanabileceğimiz bir kaynaktır.”*

Ö76: *“Tarih dersi Nihal Atsız gibidir. Çünkü tarih deyince aklıma ilk olarak Türk tarihi ve Nihat Atsız gelir. Türk tarihini ondan öğreniyorum ve bana rehber oluyor.”*

Öğrencilerin “sıkıcı bir ders olarak tarih” kategorisinde oluşturdukları metaforlara yönelik bulgular

Tablo 3 incelendiğinde “sıkıcı bir ders olarak tarih” kategorisinin toplam 4 farklı metaforun 9 öğrenci (%11,53) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında; ezberleme (4), sıkıcılık (3), uyku (1) ve tespih (1) olarak sıralanmaktadır. Aşağıda, bazı katılımcıların “sıkıcı bir ders olarak tarih” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçe ve ifadelerine yer verilmiştir.

Ö38: *“Tarih dersinde sürekli olarak bilgi ezberleme yaptığımız için çok sıkılıyorum”*

Ö59: *“Ders bitsin diye tespih çekiyorum sıkıntıdan”*

Sonuç ve Tartışma

Araştırma neticesinde BİLSEM’e devam eden özel yetenekli öğrencilerin formlara verdikleri cevaplara bağlı olarak oluşan bulgulara göre, katılımcıların tarih dersine ilişkin 48 adet metafor ürettikleri görülmüştür. Tarih dersine yönelik öğrencilerin en fazla geliştirdikleri metaforlar; “Kitap” (f:7), “Zaman” (f:4), “Müze” (f:4), “Ağaç” (f:3), “Geçmiş” (f:3), “Su” (f:2), “Babaanne” (f:2), “Mağara” (f:2), “Filiz” (f:2), ve “Yapboz” (f:2) şeklinde sıralanmaktadır. Üretilen 48 adet metafor benzer özelliklerine göre 6 farklı kategoride toplanmıştır. Kategoriler ise sıklık olarak “Geçmişin aynası olarak tarih” (30,76), “Kıssadan hisse alınacak tarih” (21,79), “Değişim ve süreklilik bağlamında tarih” (15,38), “Geçmişten geleceğe uzanan köprü olarak tarih” (19,51), “Rehber ve yol gösterici olarak tarih” (11,53) ve “Sıkıcı bir ders olarak” (11,53) şeklindedir.

Dönmez ve Yeşilbursa (2014) de çalışmalarında öğrencilerin tarih algısını; "geçmişin olaylar", "takvim zamanı", "tarihi eserler" ve "kültür unsurları" olarak ifade etmişlerdir. Genel olarak öğrencilerin tarihi sadece geçmişteki savaşlar, antlaşmalar ve barış gibi siyasi olaylar olarak değil, aynı zamanda icatlar, keşifler, göçler gibi sosyal tarihin konuları olarak algıladıkları görülmüştür. Çalışma bu haliyle çalışmamızda ulaşılan sonuçlarla örtüşmektedir denilebilir. Kaya ve Güven (2012) de ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde tarihe yaklaşım ve tarihin hayatlarındaki değerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmalarında; derslerin öğretmen merkezli olduğunu, öğrencileri aktif tutacak yöntemlerin daha az uygulanabilir olduğunu ve yöntemlerin çeşitlilik göstermediğini göstermişlerdir. Ulusoy ve Erkuş da (2015) çalışmalarında öğrencilerin kronoloji, savaş, vatan, gelenek, zafer, cephe, kurtuluş savaşı ve işgal kavramlarında genel olarak sorun yaşamadıkları; “Kuvay-ı Milliye, muharebe ve taarruz” kavramlarında zorlandıklarını tespit etmişlerdir. Çalışmamızda ortaya çıkan “sıkıcılık ve ezberleme” gibi metaforlar düşünüldüğünde Kaya ve Güven’in çalışmasıyla örtüşen noktalar bulunmaktadır.

Üstün zekâlı/özel yetenekli öğrencilerin bu kavramları kullanarak oluşturdukları metaforların, tarih dersini somutlaştırarak benzerlikler kurmakta zorlanmadıklarını ve bu disipline aşına olduklarını göstermektedir. Kullanılan metaforların zenginliği ve çeşitliliği özel yetenekli öğrencilerin tarih dersine yönelik algılarının kuvvetli ve gelişmiş olduğunun somut bir ifadesidir. Konu-kaynak ilişkisi dikkate alınarak oluşturulan kategorilere bakıldığında, tarih dersinin yapısının ve işlevinin ne olduğunun özel yetenekli bireyler tarafından bilinmesi tarihin anlaşılması bakımından olumlu bir sonuçtur.

Kategorilere bakıldığında birinci sırada “Ders çıkarılması gereken olarak tarih dersi” olduğu ve en çok metaforun bu kategoride geliştirildiği görülmektedir. Öğrencilerin ağırlıklı olarak bu kategoriye ait metafor oluşturmaları, onların tarihi ders çıkarılması gereken bir disiplin olarak gördüklerinin kanıtıdır. İkinci sırada en çok metaforun oluşturulduğu kategori “Geleceğin aynası olarak tarih dersi” olduğu görülmektedir. Öğrenciler bu kategoride tarihin faydacı yönüne vurgu yaparak geleceğin planlanmasında tarihi bir yol haritası olarak benimsediklerini göstermektedir. Diğer kategorilere bakıldığında; tarih dersinin değişim ve sürekliliğinin devamına vurgu yapılırken, yine tarih dersinin rehber olan yol gösteren ve geleceği aydınlatan yönlerine de vurgu yapılmıştır.

Alanyazına bakıldığında çalışmamızla örtüşen sonuçlara ulaşan araştırmaların mevcut olduğu görülmektedir. Safran ve Şimşek (2009) 4-8.sınıf öğrencilerinin tarih, tarih öğretimi ve tarihsel zaman kavramlarına yönelik tutumlarını ortaya koydukları çalışmada öğrencilerin tarih, öğretim tarihi ve tarihsel zamana yönelik ilgi ve tutumlarının genel olarak iyi düzeyde olduğu, sosyo-ekonomik çevrenin okulun eğitim olanaklarını etkilediği ve bu durumun öğrencileri farklılaştırdığı ortaya çıkmıştır. Altun (2014), 712 ilkokul ve ortaokul öğrencisiyle yaptığı çalışmada, çalışma grubundaki öğrencilerin üç farklı tarih algısına sahip olduklarını göstermiştir. Bunlar; "tarihi zaman olarak algılamak", "tarihi güncel etkinlik olarak algılamak" ve "tarihi geçmiş olarak algılamak". Yılmaz ve Koca (2012) öğretmenlerin tarih dersinin öğretimi olumlu buldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Diğer bir çalışma ise Yalçınkaya'nın (2013) 8. sınıf öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin metaforlarını incelediği nitel araştırmasıdır. Çalışma, “kapsamlı”, “insanlar için faydalı ve önemli”, “karmaşık yapı”, “sevilen ve bağımlılık yapan”, “bilgilendirici”, “tekrarlayıcı” olmak üzere altı ana kategori belirledi ve metaforların didaktik yönü çok fazla ağırlık taşımaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin tarihin önemi ve gerekliliği üzerinde durdukları belirtildi.

Çapan'ın (2010) yılında yapmış olduğu üstün yetenekli öğrencilere yönelik öğretmen adaylarının metaforlarını ortaya koyan çalışması, Özsoy'un (2014) Bilim ve Sanat Merkezi öğrenci, öğretmen ve velilerinin üstün yetenekli öğrenci kavramına ilişkin metaforlarını ortaya koyan çalışması, Mertol, Doğdu ve Yılar'ın (2013) üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algılarını ortaya koyan çalışmalarından sonra bu çalışmada ele aldığımız üstün zekâlı/özel yetenekli öğrencilerin tarih dersine yönelik sahip oldukları olumlu ya da olumsuz algıları ortaya çıkarmak, tarih derslerinin farklı özellikteki bireylere yönelik etkili bir şekilde verilmesi açısından önem arz etmektedir.

Öneriler

Bu sonuçlardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Özel yetenekli öğrencilerin başka alanlara yönelik metaforik algıları incelenebilir.
- Bu çalışmanın sonuçları hedef kitle ile sınırlı olduğundan cinsiyet ve sosyoekonomik durum gibi çeşitli değişkenleri dikkate alan benzer çalışmaların yanı sıra, bu araştırmayı etkileyecek çalışmaların da yapılması gerekmektedir.

- İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin tarih algısını ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir. Türkiye'de ilkökuller ve ortaokuller öğrencilerinin tarih algısına ilişkin çok az araştırma olduğu düşünüldüğünde, bu tür araştırmaların bu alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bulgularından hareketle, özel yetenekli öğrencilerin tarih dersini algılama şekillerinin ortaya konulması program yapımcılara, danışman öğretmenlere ve diğer paydaşlara yol gösterecektir. Bu sonuçlara göre tüm paydaşlara eğitim verilmesi ve özel yetenekli öğrencilere yönelik tarih dersi ile ilintili eğitim, öğretim ve etkinliklerin dizayn edilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Akdeniz, A. ve Çarıkçı, E. (2017). Konservatuvar öğrencilerinin 'sanat eğitimi' kavramına ilişkin metaforik algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(40), 59-85.
- Akkaya, E. (2012), *Ortaöğretim öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analizi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Altun, A. (2014). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin algılarının yörüngesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(6), 1-22.
- Aslan, G. ve Büyükalın Filiz, S. (2018). Pedagojik formasyon öğrencilerinin felsefeye ilişkin metafor algıları. *Electronic Turkish Studies*, 13(10), 773-786.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi (KUYEB)*, 10(3), 1313-1322.
- Baykoç Dönmez, N. (2011). Üstün ve özel yetenekli çocuklar ve eğitimleri. A. Ataman (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim* (s.285-305.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayın.
- Boran, A.İ. ve Aslaner, R. (2008). Bilim ve Sanat Merkezlerinde matematik öğretiminde probleme dayalı öğrenme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15), 15-32.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Clark, B. (2015). *Growing up gifted*. (Çev). Kaya, F. ve Ogurlu, Ü., Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çamurlu A. (2001). Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri. *Eğitim Dergisi*, Sayı: 1.
- Çapan, E. B. (2010). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (12), 140-154.
- Dönmez, C. ve Yeşilbursa, C.C. (2014). Ortaokul öğrencilerinin tarih algısı. *GEFAD / GUJGEF* 34(3): 415-436.
- Dönmez, N. (2004). Bilim Sanat Merkezleri'nin kuruluşu ve işleyişinde yapılması gereken düzenlemeler, Yer aldığı eser A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili, ve M. R. Şirin, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Eker, A. (2020). *Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin mesleki yeterliklerini artırmaya yönelik geliştirilen öğretmen eğitimi programının etkililiği*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Kaya, R. ve Güven, A. (2012). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının işleniş ve tarihin değeri ile ilgili görüşleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 675-691.
- Kelleci, D. (2014). *Sınıf öğretmeni adaylarının iklim kavramına ilişkin algılarının metafor yoluyla incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giresun.
- Kirk, S., A. ve Gallagher, J. (1989). *Educating exceptional children*, USA: Houghton Mifflin Company.

- Koçoğlu, E. (2018). Türkiye'de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyaset kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(40), 1-20.
- Levent, F. (2011). *Üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik görüş ve politikaların incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- MEB. (2016). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. Tebliğler Dergisi, 2710.
- MEB. (2013). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017, Ankara.
- Mertol, H., Doğdu, M. ve Yılar, B. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 1(3), 176-183.
- Ocak, G., Yazıcı, S., Kısa, Y. & Dönmez, L. (2012). Üstün yetenekli öğrencilerin hikâyelerle işlenen sosyal bilgiler öğretimine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (Manisa il merkezi örneği). *Sosyal Bilimler Dergisi*, XIV (2), 147-170.
- Özsoy, Y. (2014). Bilim ve Sanat Merkezi öğrenci, öğretmen ve velilerinin üstün yetenekli öğrenci kavramına ilişkin metaforları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 74-87.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Safran, M. ve Şimşek, A. (2009). *Farklı sosyo-ekonomik çevrelerin ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin tarih, tarih öğretimi ve tarihsel zaman kavramına ilişkin görüşleri*. IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (7-9 Ekim, Ortaokul Öğrencilerinin Tarih Algısı 434 2009)'de sunulmuş bildiri. İstanbul.
- Satmaz İ. (2016). *Üstün yetenekli öğrencilerin BİLSEM ve matematik kavramına ait metaforik algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Sisk, D. (1987). Creative teaching of the gifted. *Mc Graw Hill Book Company*. New York, Çev. Nuray Tarhan. Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kütüphanesi.
- Su, Ş., Sağlam, A. ve Mutlu, Y. (2017). Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin “bilsem” ve “okul” kavramlarına ilişkin algı düzeylerinin metaforlarla karşılaştırılması. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 4 (3), 91-108.
- Şahin, B. (2013). Öğretmen adaylarının “matematik öğretmeni”, “matematik” ve “matematik dersi” kavramlarına ilişkin sahip oldukları metaforik algılar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 313-321.
- Tetik, T. (2020). *Özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin yazma becerilerinin desteklenmesinde dijital öyküleme etkinlikleri: Eylem araştırması*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Türk Dil Kurumu. (2009). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.
- Ulusoy, K. ve Erkuş, B. (2015). Sosyal bilgiler dördüncü sınıf ders programındaki tarih konuları ile ilgili kavramlara ilişkin öğrenci algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 147-158.
- Uzun, M. (2004). *Üstün veya özel yetenekli çocukların eğitiminde yeni bir model: bilim ve sanat merkezleri*. Üstün veya Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi Paneli, 3-4 Mayıs İzmir, 22-28.
- Uzun, A. (2006). Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- VanTassel-Baska, J. & Stambaugh, T. (2008). Curriculum and instructional considerations in programs for the gifted. In S. I. Pfeiffer (Ed.), *Handbook of giftedness in children: Psychoeducational theory, research, and best practices* (pp. 347-365). Springer Science & Business Media.
- Yalçınkaya, E. (2013). 8th Grade students' metaphors for the concept of history. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 51, 273-290.
- Yılar, M.B. ve Tanrıkulu, P. (2021). Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim kavramına yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (1), 71-97.

Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, K. Ve Koca, F. (2012). Tarihsel empati üzerine nitel bir araştırma: tarih öğretmenlerinin algı, görüş ve deneyimlerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (3), 855-879.

Yurteri, E. & Mertol, H. (2018). Özel yetenekli öğrencilerin coğrafya derslerinde bir farklılaştırma örneği olarak resfebenin kullanımı. *Kırşehir Ahi Evran Sağlık Bilimleri Dergisi*, II (1), 37-49.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58d3e6a14f0039.31943843. Erişim Tarihi: 24/12/2017, 20:44.

<http://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-yeteneklerin-gelistirilmesi-grup-baskanligi/icerik/111#prettyPhoto/1/> Erişim Tarihi: 21/07/2018, 09:49.